

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Uşaq və gənclərin fiziki və mənəvi inkişafı

Bu gün uşaqların, gənclərin mənəvi-əxlaqi tərbiyəsi və inkişafı problemləri dünya boyu ən aktual məsələlərdəndir. Bu, müasir dünyada insanın ona həm müsbət, həm də mənfi rakursda güclü təsir göstərən çoxsaylı müxtəlif mənbələrin əhatəsində yaşamasından, belə bir mühitdə inkişaf etməsindən qaynaqlanır. Məsələn, media və kommunikasiyalar, ekoloji hadisələr və bu qəbildən olan digər hallar insana həm mənfi, həm də müsbət təsir edə bilər.

Təhsil sistemi uşaq və gənclərin əsl vətəndaş olaraq yetişdirilməsi üçün ən mühüm mərkəzdir

Etiraf edilməlidir ki, müasir dünya gənclərin şüuruna mənfi təsir edə biləcək hal və hadisələrlə daha zəngindir. Bunun qarşısını gənc nəslin mənəvi-əxlaqi tərbiyəsi və inkişafı istiqamətində sistemli iş aparmaqla almaq olar. Bu mənada Azərbaycanın təhsil sahəsində dövlət siyasəti ilk növbədə, hərtərəfli inkişaf etmiş şəxsiyyətin formalaşmasına xidmət edir. Bunun məqsədi savadlı, əxlaqlı, təşəbbüskar, əməkdaşlığa qadın, hərəketlilik, dinamizm, konstruktivliklə xarakterizə olunan gənc nəslin meydana çıxmasına nail olmaqdır.

Beləliklə, təhsil sistemi insanın həyata münasibətinin formalaşması və əsl vətəndaş olaraq yetişdirilməsi üçün ən mühüm mərkəz olmalıdır. Mənəvi-əxlaqi inkişaf bütün xalqın mənəvi birliliyinin təmin edilməsinin əsasıdır. Hər bir müasir cəmiyyətin inkişaf tempi və xarakteri birbaşa olaraq hər bir insanın vətəndaş mövqeyindən, onun həyat tərzindən, dəyərlərindən və mənəvi standartlarından asılıdır. Bu gün gənclərin mənəvi-əxlaqi tərbiyəsi və inkişafı məsələsi dövlətin qarşısında duran ən mühüm məsələlərdən biridir. Bu, ölkənin siyasi və iqtisadi sabitliyindən heç də az əhəmiyyət kəsb etmir. Müasir dünyada, çox təəssüflər olsun ki, gənclərin öz xalqının tarixi və mədəniyyəti, fəlsəfi və dini irsi haqqında səthi biliklərə malik olması

tendensiyası mövcuddur. Lakin bütün bunlar bir növ ideoloji "istinad nöqtəsidir". Bundan əlavə, mədəni və dini savadsızlıq hər cür dağıdıcı ekstremist, fundamentalist siyasi ideologiyaların yaranması üçün zəmin rolunu oynayır. Məhz ənənəvi mənəvi-əxlaqi dəyərlər bu mənfi tendensiyaların aradan qaldırılmasında əsas məqam ola bilər. Azərbaycan dövlət siyasətində bütün bunları nəzərə alır. Onu da qeyd edək ki, gənc nəslin mənəvi-əxlaqi tərbiyəsi və inkişafının aktuallığı müasir dünyanın müxtəlif problemlərinin, böhran hadisələrinin mövcudluğu ilə bağlıdır. Məsələn, cəmiyyətin kriminallaşması, narkomaniya, alkoqolizm, mənəvi dəyərlərin aşağı səviyyəsi, deformasiyaya uğramış ailə institutu, intihar, asosial subkulturaların yayılması, baza dəyərləri, cinayətkarlıq, terrorizm, sektalar və onların şəxsiyyətinin inkişafına dağıdıcı təsir göstərən digər neqativ hallar dünyada geniş yayılır. Bununla əlaqədar olaraq, mənəvi-əxlaqi tərbiyənin və inkişafın dominant xüsusiyyətlərə, ideyalara, vaxtında həyata keçirilməsi üsullarına və metodlarına malik olan, böhran hadisələrinin həllinə daha da kömək edəcək siyasət yürüdülməlidir. Azərbaycanda bu sahədə mühüm nailiyyətlərin olması ölkəmizin uğurunu şərtləndirən əsas faktorlardandır. Gənc nəslin mənəvi-əxlaqi tərbiyəsi və inkişafı probleminə toxunaraq, tələbə gənclərə xüsusi şəkildə toxunmaq lazımdır. Axı o, sosial statusu, dəyər yönümləri, həyat prinsipləri, mənəvi mövqeləri ilə fərqlənir.

Uşaqların, gənclərin mənəvi inkişafı dövlət və cəmiyyət üçün hər zaman prioritetdir

Ailə institutu gənclərin mənəvi-əxlaqi tərbiyəsində həlledici rol oynayır

Gənclərin mənəvi-əxlaqi tərbiyəsində və inkişafında ailəyə, uşaq bağçasına, məktəbə, dostlara, həmyaşıl qruplarına, kollec və liseylərə, ali təhsil müəssisələrinə, əmək kollektivlərinə, orduya, peşə icmalarına və bütün cəmiyyətə böyük rol verilir. Burada nümunə olaraq yüksək mənəviyyətə malik valideynlər, qəyyumlar, müəllimlər, dostlar, rəhbərlər, mədəniyyət xadimləri, ictimai-siyasi fəallar olmalıdır.

Gənc nəslin mənəvi-əxlaqi tərbiyəsi və inkişafının çoxşəxli, mürəkkəb strukturunda ailə mühüm rol oynayır. Uşağın ailənin güzgüsü olduğuna inanılır. Ailəsində qəbul etdiklərini, orada rədd edildiklərini uşaq bağçaya, məktəbə, sonra da həyata gətirir. Hər bir valideyn övladını layiqli vətəndaş, yaxşı insan kimi yetişdirməyə çalışır. Və bunun üçün çox səy göstərir, dünyanı ona açmağa, düzgün həyatı öyrətməyə və ruhunun bütün sərvətini ona verməyə çalışır. Azad, insanpərvər, mənəviyyətli, yaradıcı, estetik zövqə, layiqli əxlaq normalarına və gözəl rəftarlara malik şəxsiyyətin əsasları məhz ailədə qoyulur. Ailə o zaman xoşbəxt ola bilər ki, onun bütün üzvləri qarşılıqlı sevgi, ümumi maraqlar və fəaliyyətlərlə bağlı olsun. Məhz belə ailədə uşaqlar əxlaqın əsaslarını öyrənir, onların yaradıcılıq qabiliyyətləri üzə çıxır və inkişaf edir, düşünməyi öyrənir, həyat təcrübəsi ilə zənginləşir. Lakin müasir dünyada hərtərəfli iqtisadi və siyasi islahatlar şəraitində gənc nəslin sosial-mədəni həyatı, təhsil müəssisələrinin, kütləvi informasiya vasitələrinin, gənclər və uşaq ictimai birliklərinin, dini qurumların fəaliyyəti əhəmiyyətli dərəcədə dəyişib. Burada müsbət məqamların ön plana çıxmasına daha çox diqqət olunmalıdır. Təəssüf ki, bəzən formalaşmış əxlaqi-etik standartların, ailə ənənələrinin məhvi baş verir. Hüquqi, mənəvi və iqtisadi etibarsızlıq ucbatından həyat yoldaşları, valideynlər və uşaqlar arasında münasibətlərdə münasibətlər artır. Bu qəbildən olan ne-

qativ meyillər ailənin tərbiyəvi təsirinin və gənc nəslin sosiallaşmasındakı rolunun kəskin azalmasına gətirib çıxarır. Disfunktional, münaqişəli ailələrdə böyüyən uşaqlar psixi problemlər yaşayırlar. Bu kimi halların qarşısının alınması üçün ailə faktoruna daha çox diqqət olunmalıdır.

Bundan başqa, gənclərin müəyyən hissəsi tərəfindən sosial normaların pozulmasının səbəbləri sırasında həyat tərzini, məhsuldar qüvvələrin inkişaf səviyyəsi, ictimai münasibətlərin yetkinliyi, siyasi,

təhsil sistemi, təlim və tərbiyə kimi faktorların rolu danılmazdır. Belə halların aradan qaldırılması üçün gənclərin hərtərəfli mənəvi-əxlaqi tərbiyəsi və inkişafı naminə "bərabər məsuliyyət və maraqlar" prinsipi əsasında real tərəfdaşlıq lazımdır. Elə bu da ailə, sosial institutlar və təhsil müəssisələri vasitəsilə həyata keçirilə bilər.

Samirə SƏFƏROVA

**Yazı Azərbaycan
Respublikasının Medianın
İnkişafı Agentliyinin maliyyə
dəstəyilə çap olunur.**